

будь-якого стилю), а про зсуви в ієрархії поетичних засобів. Чим ближче до нашого часу – тим більше ваги на образне слово, що, зрештою, є засадничим з'єднанням: верлібр тому й захопив територію поезії, що безумовно поставив образне слово на найвищій щабель. Образне слово – це і є поезія у витоку. А от віршування, яке протягом тисячоліть визначало поетичне дихання, вкладаючись у нормовані ритми, вочевидь має поступитись перед Словом, посунутись до засобів поетичного вираження, численних і різних, кожен з яких може зіграти свою важливу роль у конкретному вірші, але загалом не повинен втручатись в основні критерії вододілу, коли вірш опиняється з одного боку, а поезія – з іншого.

Відверто сказати – не всі поезії антології є верлібрами. Є вірші, які одразу падають на слух як надто мелодійні посеред типово верлібрових ритмів (переважно це акцентний вірш, часом навіть римований). Скажімо, поема Андрія Чужого «Голосіння» вже назвою видає свою тонічну природу і більшою частиною є акцентовиком. Те, що верліброві фрагменти межують з акцентними, не є підставою для тлумачення цілого тексту як верлібру, принаймні, така будова потребує коментаря, якогось посилання абищо. Звісно, відмежування верлібру від інших форм неklasичного вірша – справа непроста, іноді найшановніші віршознавці не можуть зійтися на одній думці щодо конкретного твору, а тут треба було перевернути тони поетичної сировини... Як кажуть: зробив, що міг, інші хай зроблять краще. Це подвижницька праця, абсолютно безкорисна, волонтерська, творчо непрагматична, тому укладачі антології заслуговують лише на велику вдячність. Низький уклін вам, ентузіасти!

Світлана Сухарєва

**Сучасні переклади давньої української літератури:
проекції та перспективи**

Шмігер Тарас. *Перекладознавчий аналіз – теоретичні та прикладні аспекти: давня українська література сучасними українською та англійською мовами*: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 510 с.

У галузі вітчизняного перекладознавства цього року з'явилося нове непересічне видання, автором якого є Тарас Шмігер, вже

відомий у науковому світі завдяки працям «Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя: [монографія]» (2009 р.) та «Українське перекладознавство ХХ сторіччя: бібліографія» (2013 р.), відзначеній Літературною премією Григорія Кочура в 2015 р. З огляду на попередню популярність, нові видані позиції цього автора потрапляють під більш прискіпливе око критики, що стосується і монографії «Перекладознавчий аналіз – теоретичні та прикладні аспекти: давня українська література сучасними українською та англійською мовами». Це ставить науковця на поріг здобуття чергового наукового ступеня. Варто погодитися із світлої пам'яті проф. Зоряною Зорівчак, автором передмови «Заради примноження національної свідомості», що маємо справу з дослідженням сміливим, сповненим любов'ю до рідного Слова та експериментальним. Можемо водночас ствердити, що задуманий Т. Шмігером експеримент вдався уповні.

Перш за все, потрібно підкреслити інтертекстуальний та інтердисциплінарний вимір дослідження Тараса Шмігера, який не пішов торованими шляхами, а вибрав маловідому стежину, ідучи від текстового матеріалу (творів давньої української літератури) до ґрунтового теоретичного синтезу. У праці відсутні традиційні формулювання на кшталт «ось, наприклад,...», натомість достатньо глибоко проаналізовано основи українського письменства, що дозволяє дослідникові додатково претендувати на звання справжнього знавця та поціновувача вітчизняної медієвістики. На нашу думку, цей поступ від оригіналу до перекладу як його літературного доповнення та інструментарію є головною рисою унікальності видання.

В інтертекстуальне поле дослідження Тараса Шмігера потрапили такі письменна, як «Слово про закон і благодать» Іларіона Київського, «Слово певного калугера про користь читання книг» і «Повчання батька синові» з «Ізборника» (1076 р.), «Повість про хрещення княгині Ольги» з «Повісті врем'яних літ», «Сказання, страждання й похвала святим мученикам Борису й Глібу», «Слово 32: Про Марка-гробокопача, що мертвими повелівав» із «Києво-Печерського патерика», «Тренос» Мелетія Смотрицького, «Православне сповідання віри» Петра Могили, «Розмова п'яти подорожніх про щастя» Григорія Сковороди, вступ до поеми «Іржавець» Тараса Шевченка, співзвучним із історичною піснею «Ой,

полети, галко...». Простежуємо значну часову протяжність вибраного текстового матеріалу, що свідчить, перш за все, про вагому літературознавчу обізнаність автора, а також про актуальну потребу дослідження перекладеної медієвістики в цілому.

Т. Шмігер дотримується принципу хронологічності, враховує відповідність опрацьованих оригіналів сучасним категоріям сприйняття. Новизна його монографічного опрацювання – у систематизації перших вітчизняних перекладознавчих досліджень, розширенні поняття перекладознавчого аналізу від одиночного методу до системи аналітичних засобів, що розглянуто в межах теорії внутрішньомовного перекладу (перший розділ – «Історіографія та методологія»). Дослідник виділив особливості релігійного перекладу, представивши його як окрему перекладознавчу техніку, що в проекції на медієвістичний матеріал має неабияке значення.

У другому розділі «Когнітивні підходи до оцінювання перекладів» науковець на основі теорії Р. В. Ленекера опрацював когнітивні моделі перекладознавчого аналізу, охарактеризував емоційну сферу перекладів стародруків, що спрямовує теорію перекладознавчих досліджень у нове, досі незвідане русло. Автор зазначив, що у динамічному розвитку значення лексем на позначення почуттів та емоцій змінювалося і розширювалося (приклад лексеми «благодать»).

Третій розділ «Комунікативні аспекти аналізу перекладів» присвячено літописним оповідям та житійній літературі, риторичним категоріям давніх текстів, особливо в межах полемічної літератури. Дослідник слушно зазначає, що культурні та суспільні передумови створили семантичне поле мотивів художніх творів і вплинули на їх естетичну функцію, яку перекладач не завжди вміє правильно інтерпретувати і відтворити у своїй праці.

У четвертому розділі монографії «Оцінка перекладів крізь призму культури й аксіології» прагнемо виділити етнографічний підхід автора до текстологічного аналізу перекладу, вдалим зразком якого слугував аналіз обраного фрагменту із поеми Тараса Шевченка.

Мета монографії досягнута: визначено внутрішні та зовнішні чинники еволюції досліджень перекладеного тексту, розглянуто перекладознавчий аналіз у розрізі вітчизняного перекладознавства, зіставлено давньоукраїнські оригінали та їх переклади сучасною українською та англійською мовами.

Прагнення збереження національної пам'яті за допомогою нового наукового видання Тараса Шмігера підкреслене у посвяті роботи – «Світлій пам'яті борців за вільну, самостійну, незалежну, соборну Україну», що перегукується з епіграфом, почерпнутим із твору «Epicedion» (1585 р.) у перекладі Володимира Пепи, ґрунтовним вступом до праці Роксолани Зорівчак, і є надзавданням, яке можна вважати успішно виконаним. У цьому плані маємо справу з працею цілісною і тематично завершеною.

Водночас під час ознайомлення з монографією Т. Шмігера відчувається певний недосит, попри її значний об'єм. Можливо, такі відчуття виникають тому, що медієвістам хочеться ще більше зануритися у текстову течію давнього письменства, оглянути комплексно його перекладну сторінку як один із видів літературної практики старовини, поіменно торкнутися здобутку перших вітчизняних перекладачів із інших мов на українську. Це не применшує вагомості дослідження, а всього лише є рекомендацією продовжувати перекладознавчі студії у царині медієвістики.

Приємно відзначати, що Т. Шмігер не лише втілює на практиці багаторічні традиції Львівської перекладознавчої школи, а й освоює нові методологічні обрії, що, безсумнівно, сприяє розвитку його наукового середовища. Залишається побажати шановному Автору монографії плідної подальшої праці в обраному напрямі та здібних учнів на його науковій ниві.

Рекомендуємо монографію «Перекладознавчий аналіз – теоретичні та прикладні аспекти: давня українська література сучасними українською та англійською мовами» науковому та студентському середовищу з метою вивчення творів давньої української літератури, ознайомлення із їхніми перекладеними інтерпретаціями, поглибленого аналізу перекладознавчої теорії на українському ґрунті.